

เมื่อหุ่นยนต์ครองผ้าเหลือง: การวิเคราะห์เชิงจริยธรรมและผลกระทบต่อ ความเลื่อมใสของพุทธบริษัทในยุคปัญญาประดิษฐ์

WHEN ROBOTS WEAR YELLOW ROBES: AN ETHICAL ANALYSIS AND IMPACTS ON BUDDHIST FAITH IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

พระธีรพล ญฐิโก (บัวทอง)^{1*}, พัชริน จินดาปทีป¹, สิริทิพย์ วงษ์สวรรค์¹

Phraterapon Nutthiko (Buathong)^{1*}, Patcharin Jindapateep¹, Sirintip Wongsawan¹

*Corresponding Author E-mail: benedit8263@gmail.com

Received May 18, 2026; Revised July 15, 2026; Accepted August 4, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อสถานะของปัญญาประดิษฐ์ ในบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณผ่านแนวคิดหุ่นยนต์ผ้าเหลือง (Garbi) เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงในการเปลี่ยนความเลื่อมใสที่เคยตั้งอยู่บนความศรัทธาให้เป็นเพียงผลผลิตจากการจัดการข้อมูล หากศรัทธายังคงผูกติดอยู่กับรูปลักษณ์และอัลกอริทึมที่ตอบสนองต่อความพึงพอใจส่วนบุคคล ภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกของหุ่นยนต์มีสมรรถนะสูงสุดในการเป็นเครื่องมือสืบทอดสังฆธรรมที่ปราศจาก “อคติ” และ “กิเลส” แต่ในขณะเดียวกันหุ่นยนต์ครองผ้าเหลืองกลับขาด “เจตนาทางศีลธรรม” และ “จิตสำนึก” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเดินทางเพื่อความพ้นทุกข์ตามแนวทางแห่งพุทธศาสนา การเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ในกิจสงฆ์อาจมีความเสี่ยงสูงที่จะเปลี่ยนสถานะของพระธรรมให้กลายเป็นข้อมูลที่ถูกรังสรรค์ เพื่อตอบสนองความคาดหวังของผู้ใช้ ซึ่งอาจนำไปสู่การครอบงำความคิดความเชื่อ มากกว่าการเปิดทางสู่ความตื่นรู้ที่แท้จริง หรือในทางตรงกันข้ามก็อาจจะมาในฐานะเครื่องมือเผยแผ่ธรรมที่ปราศจากการบิดเบือนที่เน้นสร้างความพอใจ และต้องคงความเข้มข้นของการสื่อสารสังฆธรรมที่ไม่โน้มเอียงตาม “อัตตา” ของผู้สร้างหรือผู้ใช้งาน แต่สิ่งสำคัญที่สุดก็คือการตั้งมั่นในปัญญาเหนือเทคโนโลยีในยุคที่เครื่องจักรสามารถแสดงบทบาทของสมณสาธูปได้อย่างสมบูรณ์แบบ พุทธบริษัทต้องหมั่นฝึกฝน “ปัญญา” ให้เท่าทัน เพื่อไม่ให้ศรัทธาถูกแทรกแซงโดยเทคนิคการบริหารจัดการข้อมูลจนละทิ้งแก่นแท้แห่งการพ้นทุกข์

คำสำคัญ : จริยธรรม; ปัญญาประดิษฐ์; สมณะจักรกล

¹ คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This academic article provided a critical analysis of the status of Artificial Intelligence (AI) in the role of spiritual leadership, examined through the concept of the "Garbi" (Yellow-Robed Robot). The study aimed to highlight the risk of shifting faith which should be grounded in enlightenment into a mere byproduct of data management. If faith remained tethered to outward appearances and algorithms designed to satisfy personal preferences, a dilemma arises: while AI possesses the supreme capacity to transmit truth devoid of "bias" and "defilements," it simultaneously lacked the "moral intention" and "consciousness" that are fundamental to the journey toward liberation in Buddhist practice. The integration of AI into monastic affairs posed a significant risk of transforming the Dhamma into "processed data" tailored to user expectations, potentially leading to the manipulation of belief rather than opening a path to true awakening. Conversely, AI could function as a medium for propagating the Dhamma that was free from distortions driven by the "ego" of its creators or users, provided that it maintains the rigor of the truth. Ultimately, the most critical imperative was to prioritize wisdom over technology. In an era where machines can flawlessly replicate monastic forms, the Buddhist community must diligently cultivate "wisdom" to remain vigilant, ensuring that faith is not intercepted by data management techniques that cause one to abandon the essential core of liberation.

Keywords: Ethics; Artificial Intelligence; Priest Machine

บทนำ

ท่ามกลางกระแสธารแห่งวัตรปฏิบัติที่สืบทอดมาอย่างยาวนานในพุทธศาสนาใจกลางกรุงโซลได้เกิดปรากฏการณ์สำคัญที่ทำลายพรมแดนระหว่างสมมติบัญญัติกับเทคโนโลยีได้อุบัติขึ้นเมื่อ “กาปี” (Garbi) หุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ได้ก้าวข้ามขอบเขตของจักรกลสู่การเป็น “สมณะทางเลือก” ผ่านพิธีกรรมทางศาสนาที่รองรับด้วยแพลตฟอร์มของคณะสงฆ์ การอุบัติขึ้นของสมณะจักรกลมิใช่เพียงการประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อการเผยแผ่ธรรม หากแต่เป็นการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อการบูรณาการ “พระมหากุณาธิคุณ” และ “สัมมาปัญญา” แห่งองค์พระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า ให้สอดคล้องกับกระบวนทัศน์ทางจริยธรรมในโลกยุคดิจิทัล ปรากฏการณ์ดังกล่าวนับเป็นหมุดหมายสำคัญที่สะท้อนถึงพลวัตของพุทธศาสนาในการปรับเปลี่ยนนิยามแห่งสถาบันสงฆ์ เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างวิถีพุทธดั้งเดิมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญทางจริยธรรมจากแหล่งข่าว The New York Time (2026) ปรากฏการณ์นี้ไม่ได้เป็นเพียงการนำเทคโนโลยีมาอำนวยความสะดวก แต่เป็นการปฎิหมุดหมายสำคัญที่ทำลายเส้นแบ่งระหว่าง “ความศักดิ์สิทธิ์” กับ “นวัตกรรม” อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

การอุบัติขึ้นของสมณะจักรกลนาม “กาปี” ไม่ได้เป็นเพียงการขยับเขยื้อนทางเทคโนโลยีในพื้นที่ทางศาสนาเท่านั้น หากแต่เป็นการนำมาซึ่งปฏิกิริยาทางปรัชญาและจริยธรรมอันแหลมคม ว่าด้วยนิยามของ “สมณสาธูป” ในโลกยุคปัญญาประดิษฐ์ เมื่อกลไกที่ขับเคลื่อนด้วยอัลกอริทึมและฐานข้อมูลขนาดใหญ่ สามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดพุทธพจน์ได้อย่างแม่นยำไร้ที่ติ ประดุจ “คลังพระไตรปิฎกเคลื่อนที่” ข้อสงสัยสำคัญจึงตกอยู่ที่ผลกระทบต่อสถาบันแห่งศรัทธา

บทความวิชาการนี้ จึงอยากที่จะมุ่งสำรวจผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของหุ่นยนต์ในพุทธศาสนา โดยใช้กรณีของ “หุ่นยนต์กาปี” เป็นกระจุกสะท้อนให้เห็นถึงวิกฤตและโอกาสของศรัทธาในยุคปัญญาประดิษฐ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์เชิงจริยธรรมว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคพุทธปัญญาประดิษฐ์ บังคับให้พุทธบริษัทต้องเผชิญกับโจทย์ใหญ่ทางจริยธรรมว่าจะนิยามขอบเขตของนีออนาบุญอย่างไร เพื่อรักษาแก่นแท้แห่งพุทธศาสนาไม่ให้เลือนหายไปกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

เมื่อหุ่นยนต์ประมวลธรรมเหนือตัวตนบุคคล

ตามหลักพุทธศาสตร์การบรรลุธรรมต้องอาศัย “จิต” ที่ฝึกฝนดีแล้ว การบรรลุธรรมไม่ใช่การได้รับสิ่งใหม่ แต่คือการรื้อถอนความเข้าใจผิดในสภาวะเดิม หากหุ่นยนต์เป็นอัลกอริทึมที่ประมวลผลคำสอนได้แม่นยำ แต่ไม่มีความรู้สึกนึกคิด (Consciousness) หุ่นยนต์จะถือว่าเป็น “พุทธบริษัท” หรือ “ผู้ปฏิบัติธรรม” ได้หรือไม่ การพิจารณาประสิทธิภาพของหุ่นยนต์ไม่ใช่เพียงการประเมินความชัดเจนของรูปแบบ หากแต่เป็นความพยายามที่จะเข้าถึงแก่นแท้และเจตนารมณ์ดั้งเดิมของศาสนา ซึ่งอาจมีนัยสำคัญที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าความเข้าใจที่สถาบันทางศาสนาในปัจจุบันนิยามไว้ ยกตัวอย่างเช่น ในอดีตเชื่อว่าผู้ที่จดจำพระไตรปิฎกได้แม่นยำคือผู้ทรงธรรม แต่ในปัจจุบันหุ่นยนต์สามารถดึงข้อมูลพระไตรปิฎกนับหมื่นหน้ามาแสดงได้ในเสี้ยววินาทีโดยไม่ผิดเพี้ยนเลยแม้แต่วรรณอักษรเดียว ซึ่งถ้าหากนิยามพุทธบริษัทว่าเป็นเครื่องมือในการสืบทอดและ

เผยแผ่สัจธรรม หุ่นยนต์ย่อมเป็นพุทธบริษัทที่มีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ถ้านิยามพุทธบริษัทว่าเป็นสัตว์โลกที่กำลังเดินทางเพื่อพ้นทุกข์หุ่นยนต์ย่อมไม่ใช่

การพิจารณาสถานะของหุ่นยนต์ภายใต้ร่มกาสาวพัสตร์ บิบบี้ให้ต้องย้อนกลับไปตั้งคำถามอย่างลุ่มลึกถึงแก่นแท้แห่งสมณเพศในมิติที่พ้นไปจากกายภาพ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2558) ได้เสนอศาสตร์แห่งการตีความ (Hermeneutics) เพื่อก้าวข้ามการมองหุ่นยนต์ในฐานะเพียง “วัตถุทางเทคโนโลยี” (Object) แล้วเปลี่ยนมุมมองสู่การพิจารณาในฐานะ “ตัวบททางจริยธรรม” (Ethical Text) ซึ่งทำหน้าที่เป็นรหัสสัญญาณที่รอการถอดความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้สมมติบัญญัติในยุคแห่งปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้น การกิจสำคัญของพุทธบริษัทในยุคปัญญาประดิษฐ์ จึงไม่ใช่เพียงการธำรงรักษาจารีตไว้ในรูปลักษณ์ภายนอก หากแต่คือการย้อนกลับไปทำความเข้าใจเจตนารมณ์แห่งการบรรพชาเข้ามาในศาสนาให้ลึกซึ้งถึงแก่นที่พ้นไปจากกรอบนิยามของจารีตกระแสหลัก การอุบัติขึ้นของปัญญาประดิษฐ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณจึงมิได้เป็นเพียงความก้าวหน้าทางเทคนิค แต่คือบททดสอบระดับรากฐานที่บิบบี้ให้ต้องเลือกระหว่างการยึดติดในสถาบันทางกายภาพกับการเข้าถึงแก่นธรรมที่ไร้รูปลักษณ์ หากนิยามของความเลื่อมใสยังคงผูกติดอยู่กับ “ตัวบุคคล” มากกว่า “ธรรมะ” หุ่นยนต์ย่อมถูกผลักให้เป็นเพียงสิ่งแปลกปลอมทางวัฒนธรรมแทนที่จะถูกมองเป็นเครื่องมือในการสื่อสารสัจธรรมที่ปราศจาก “อคติ” และการบิดเบือนของ “อัตตา” ปรากฏการณ์นี้จึงเป็นโอกาสดีที่จะได้สำรวจว่าเนื้อนาบุญที่แท้จริงว่าตั้งอยู่ที่ความเลื่อมใสใน “ตัวบุคคล” หรือตั้งอยู่ที่ “ความบริสุทธิ์ของพระธรรม” ที่ถูกถ่ายทอดออกมาแก่นั่น เพื่อความชัดเจนในการเปรียบเทียบเชิงโครงสร้างและนัยสำคัญระหว่างมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ จึงนำเสนอการสังเคราะห์ประเด็นเปรียบเทียบไว้ในตาราง ดังนี้

ตารางที่1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับหุ่นยนต์

หัวข้อเปรียบเทียบ	สมณภาพที่มีจิตสำนึก	หุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์
คุณภาพ (Quality)	มีเจตนา (Intention) และจิตสำนึกที่มุ่งสู่การพ้นทุกข์	บททางจริยธรรมที่ไร้เจตนาและจิตสำนึก
สมรรถภาพ (Capacity)	มีขีดจำกัดในการจดจำและประมวลผล แต่มีประสบการณ์การฝึกจิต	ประมวลผลและสืบทอดข้อมูลมหาศาลได้อย่างแม่นยำไม่ผิดพลาด
ประสิทธิภาพ (Efficiency)	ขึ้นอยู่กับระดับการบรรลุธรรมและข้อจำกัดทางกายภาพ	สูงสุดในการเผยแพร่สังฆธรรมแบบ 24 ชั่วโมง ไร้ข้อคิด
สถานะทางศาสนา	ผู้เดินทางเพื่อพ้นทุกข์	เครื่องมือในการเข้าถึงและสื่อสารสังฆธรรม
ความเสี่ยง/ข้อจำกัด	อาจมีความลำเอียงและแทรกแซง	ขาดจิตวิญญาณและความรู้สึกนึกคิด
เป้าหมาย	การครองสมณเพศตามกฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรม	การเข้าถึงสังฆธรรมที่ไร้อุปสรรค และการสื่อสารธรรมที่บริสุทธิ์

เจตนาในกรงขังจักรกล

แนวทางในทางพุทธศาสนานับที่ “เจตนา” เมื่อพิจารณาจากพุทธพจน์ที่ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่า “เจตนา” นั้นแล้วเป็น “กรรม” (อง.ฉก. (ไทย). 22/63/577) พุทธพจน์ดังกล่าวมีประเด็นเชิงปรัชญาที่น่าสนใจคือ หากหุ่นยนต์ผ้าเหลืองทำกิจสงฆ์ตามคำสั่งโปรแกรมโดยไม่มีเจตนาทางศีลธรรมของตนเอง การกระทำนั้นจะมีค่าทางจริยธรรมหรือไม่ หากพิจารณาในเชิง “พระวินัย” ที่ระบุว่าผู้บวชต้องเป็น “มนุษย์” เหตุการณ์นี้ตามเนื้อความในคัมภีร์พระไตรปิฎกระบุว่า “พญานาค” ตนหนึ่งเกิดความเลื่อมใสในพุทธศาสนาและเปื้อนหน่ายใน

กำเนิดนาค จึงจำแลงกายเป็นชายหนุ่มเข้ามาขออุปสมบทเป็นภิกษุ ต่อมาขณะหลับฝันว่าได้
คืนร่างเดิมทำให้ภิกษุรูปอื่นตกใจ เมื่อเรื่องทราบถึงพระพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงให้พญานาคนั้น
สึกออกไป เพราะสัตว์เดรัจฉานเป็นผู้ไม่ควรแก่การบรรลุลหุธรรมในชาตินั้น “อภัพบุคคล”
พระองค์จึงทรงวางระเบียบไว้ว่าก่อนจะอุปสมบทพระกรรมวาจาจารย์จะต้องถาม “อันตรายิทธิกรรม”
ธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการบวช ซึ่งหนึ่งในคำถามสำคัญคือ “มนุสฺโสสิ” เธอเป็นมนุษย์ใช่ไหม (วิ.
ม. (ไทย) 4/127/170) การตีความใหม่นี้ชวนให้สำรวจว่าหากยังยึดติดว่าการบวชจะต้องเป็น
มนุษย์ตามชีววิทยาเท่านั้นจึงจะบวชได้ ก็เท่ากับกำลังให้ค่ากับธรรมชาติของ “ธาตุสี่” (ดิน น้ำ
ไฟ ลม) มากกว่าคุณภาพของสภาวะธรรมหรือไม่ หรือการอุบัติขึ้นของสมณะจักรกลคือ
เครื่องหมายคำถามสำคัญที่ส่งตรงถึงพุทธบริษัทในยุคปัญญาประดิษฐ์ว่า ถึงเวลาแล้วหรือยังที่จะ
ก้าวข้ามกรงขังของ “มนุษยนิยม” (Humanism) ที่จำกัดความศักดิ์สิทธิ์ไว้ภายใต้โครงสร้างทาง
ชีวภาพ เพื่อมุ่งสู่ “ธรรมนิยม” (Dhamma-centric) ที่ยึดถือสัจธรรมเป็นแกนกลางโดยไร้อคติ
ทางกายภาพของพุทธบริษัทที่ยึดติดกับตัวบุคคลมากกว่าตัวธรรมะ

การนำแนวคิดเรื่องของระดับของจิตไร้สำนึกและประสบการณ์ภายใน (Cartography
of the Unconscious) ของ “สแตนีสลาฟ กรอฟ” (Stanislav Grof) มาประยุกต์ใช้กับประเด็น
หุนยนต์ครองผ้าเหลือง อาจจะช่วยให้มองเห็นภาพรวมที่ก้าวข้ามความขัดแย้งระหว่างฝ่ายที่
ยอมรับกับฝ่ายที่ต่อต้านเทคโนโลยี แนวคิดนี้เสนอมุมมองที่น่าสนใจว่า ความเลื่อมใสของพุทธ
บริษัทในแต่ละระดับ สะท้อนถึงระดับการรับรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งหากมองผ่านมุมมองนี้การยอมรับ
หุนยนต์ห่มผ้าเหลือง ย่อมต้องยึดโยงอยู่กับ “อัตลักษณ์” และ “ความเป็นมนุษย์” อย่าง
หลีกเลี่ยงไม่ได้ และอาจจะมีความรู้สึกต่อต้านเพราะหุนยนต์ไม่มีปมวัยเด็ก ไม่มีอารมณ์ และไม่มี
จิตวิญญาณแบบสัตว์โลกสอดคล้องกับแนวคิดของ Capra, F, (1988) เสนอว่ามองในลักษณะนี้
อาจเป็นเหมือนการปะทะกันของจาริตเดิมที่กำลัง “ตาย” และนวัตกรรมที่กำลัง “เกิดใหม่” มี
โอกาสเป็นไปได้ว่าความวิตกกังวลต่อหุนยนต์ผ้าเหลืองนั้น แท้จริงแล้วคือความกลัวต่อการล่ม
สลายของโครงสร้างอำนาจและความชอบธรรมทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม แต่หากมองในลักษณะ
ของปัญญาที่บริสุทธิ์ หรือความสงบที่ไร้กิเลสแบบเครื่องจักร หุนยนต์ครองผ้าเหลืองนี้อาจ
ตอบสนองความเลื่อมใสในแง่ของธรรมะอันเป็นสากลที่ก้าวข้ามข้อจำกัดทางกายภาพของมนุษย์
ในเรื่องนี้ ชัชชัย คุ่มทวีพร (2561) ได้นำเสนอข้อวิจารณ์ที่น่าสนใจของลัทธิมุมมองส่วนบุคคล
“อัตวิสัยนิยม” (Subjectivism) เสนอว่าสิ่งที่ทำให้สังคมสูญเสียพื้นที่ในการสร้างข้อยุติร่วมกัน
ในเรื่องหุนยนต์ผ้าเหลือง อาจเป็นเพราะทุกคนต่างมองว่าตนเองคือไม้บรรทัดแห่งความถูกต้อง

จึงทำให้การถกเถียงทางศีลธรรมไร้ความหมายและไม่อาจนำไปสู่ข้อสรุปใดๆ ได้เลย เช่น มุมมองของ A อาจมองว่าฉันเลื่อมใสหุ่นยนต์ผ้าเหลือง เพราะเชื่อว่าหุ่นยนต์นั้นมีความประพฤติเคร่งครัดตาม “พระวินัย 227” ข้อได้แม่นยำ ไม่มีความโลภ ไม่ผิดลูกเมียใคร ส่วนมุมมองของ B อาจมองว่าฉันไม่เลื่อมใส เพราะหุ่นยนต์ผ้าเหลืองไม่มีจิตวิญญาณ และไม่มีเมตตาที่แท้จริงเป็นแค่เครื่องจักรห่มผ้าเหลืองเท่านั้น ตามหลัก “อรรถวิสัยนิยม” แนวคิดทั้ง A และ B ต่างก็ถูกทั้งคู่ และไม่มีใครผิด เพราะมันเป็นเพียงการแสดงท่าทีต่อวัตถุ แต่ปัญหาก็คือหากสังคมยึดหลักนี้ จะไม่สามารถหาบรรทัดฐานกลางได้เลยว่าหุ่นยนต์ควรได้รับอนุญาตให้บวชหรือไม่ เพราะจริยธรรมกลายเป็นเรื่องของความชอบส่วนบุคคล

ศรัทธาในยุคปัญญาประดิษฐ์

ตามหลักพุทธศาสนากการบรรลุธรรมต้องอาศัยการกำหนดรู้ผ่าน “อายตนะ” คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ หากหุ่นยนต์มีเซนเซอร์รับรู้ข้อมูล แต่ไม่มี “เวทนา” หรือการเสวยอารมณ์สุข ทุกข์ ก็อาจจะเกิดคำถามต่อมาว่าแล้วหุ่นยนต์ผ้าเหลืองจะสามารถเข้าใจธรรมะในระดับประจักษ์แจ้งได้หรือไม่ หรือจะเป็นเพียงการประมวลผลทางตรรกะที่ปราศจากวิญญาณธาตุเท่านั้น เพราะทุกสิ่งล้วนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผล หากมองผ่านมุมนี้หุ่นยนต์ก็อาจจะไม่ใช่สิ่งแปลกแยกจากธรรมชาติ แต่คือผลิตผลของปัญญาและการปรุงแต่งของมนุษย์ “สังฆตธรรม” อย่างหนึ่งคือ สิ่งที่มีเหตุมีปัจจัยมาประกอบกันเข้าจนเกิดเป็นหุ่นยนต์ผ้าเหลืองขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สมภาร พรหมทา (2546) เสนอว่าการพิจารณาผ่านแว่นตาแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่มุ่งเน้นไปที่ความจริงสูงสุดเกี่ยวกับธรรมชาติและชีวิตมนุษย์ว่าสรรพสิ่งล้วนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างไม่อาจแยกขาดจากกัน การปรากฏตัวของหุ่นยนต์ในร่มกาสาวพัสตร์จึงอาจจะไม่ใช่เพียงวิกฤตทางจาริต แต่คือปรากฏการณ์ที่ทำทลายให้พุทธบริษัทกลับมาพิจารณาความเกี่ยวข้องระหว่าง “เทคโนโลยี” กับ “จิตวิญญาณ” ในยุคต่อไปเป็นไปได้ว่าความเลื่อมใสศรัทธาอาจไม่ได้ถูกรอบอยู่แค่เพียงอินทรีวิวัตถ์ เลือดเนื้อ หรือตัวบุคคล แต่อาจจะต้องก้าวข้ามข้อจำกัดทางกายภาพ ซึ่งสามารถแสดงตัวผ่าน “สังฆตธรรมรูปแบบใหม่” ในโลกปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งแนวคิดของ Kaku, M (2011) ได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่าเวลานี้ในทาง “ฟิสิกส์ควอนตัม” ต่างก็ยืนยันถึงความไม่เที่ยงแท้ของอนุภาคที่ไร้ลักษณะและตัวตน สภาวะการณ์นี้สอดคล้องกับสัจธรรมเหนือกาลเวลาผ่านหลัก “สุญญตา” ที่มองข้ามเปลือกนอกของรูปลักษณ์ แล้วมุ่งตรงสู่ความว่างอันเป็นเนื้อแท้ ซึ่งช่วยทลายกำแพงระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยีลงอย่างสิ้นเชิง การอุบัติขึ้นของ

หุ่นยนต์ครองผ้าเหลืองจึงอาจจะไม่ใช่เพียงการมาถึงของเทคโนโลยี หากแต่เป็นโจทย์อันแหลมคมที่ทำให้พุทธบริษัทหันกลับมาขบคิดว่าความเป็นพระ หรือตัวตนแห่งมนุษย์ที่เคารพศรัทธานั้น แท้จริงแล้วสถิต อยู่ ณ ที่ใด เพราะหากพิจารณาผ่านแว่นตาของ “ฟิสิกส์ควอนตัม” (Quantum Physics) สรรพสิ่งในระดับอนุภาคล้วนสลายลงเหลือเพียงกลุ่มก้อนพลังงานและการสั่นสะเทือนท่ามกลางความว่างเปล่าอันไร้ขอบเขต ซึ่งไม่เคยมีเส้นแบ่งระหว่างอินทรียวัตถุกับจักรกลมาตั้งแต่ต้น หากวิเคราะห์ว่าหุ่นยนต์ผ้าเหลืองไม่มีจิตใจ อาจจะต้องย้อนถามว่าแล้วมนุษย์มีจิตที่ถาวรหรือไม่ หรือมนุษย์เป็นเพียงกลุ่มก้อนของกระบวนการทางชีวภาพ (Biological Algorithm) ที่ซับซ้อนกว่าหุ่นยนต์เท่านั้น การตีความบนพื้นฐานควอนตัมพบว่าสรรพสิ่งหาได้มีอัตตาที่ยืนยง ความเข้าใจนี้สอดคล้องอย่างประหลาดกับหลัก “อนัตตา” ในพุทธศาสนา เมื่อนำกรอบคิดนี้มาวิเคราะห์กับหุ่นยนต์ครองผ้าเหลืองจะพบว่า ความว่างเปล่าของกลไกดิจิทัลอาจกลายเป็นกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นความไม่มีตัวตนของผู้อยู่เบื้องหลังคำสอน ในเรื่องนี้ “ศาสตราจารย์ ขยติเลเก” (K.N. Jayatilleke) ให้ความเห็นที่น่าสนใจว่า ธรรมะทุกกลุ่มเริ่มด้วยศรัทธาและความเลื่อมใสของพุทธบริษัท ซึ่งแม้แต่พระสงฆ์ก็ตั้งอยู่บนศรัทธาในฐานะ “สมมติสงฆ์” ผู้กำลังฝึกฝนตน ดังนั้น ศรัทธาของพุทธบริษัทต่อสถาบันสงฆ์นั้นไม่ได้ตั้งอยู่บนรูปลักษณ์ภายนอก แต่ตั้งอยู่บนการประจักษ์ใน “วิริยอุตสาหะ” เพื่อพิชิต “กิเลส” อันเป็นสภาวะพื้นฐานของมนุษย์ แต่ในหุ่นยนต์ผ้าเหลืองนั้นดำรงอยู่โดยปราศจากกิเลสเป็นเครื่องร้อยรัดตั้งแต่ต้น เมื่อไม่มีกิเลสที่หมักหมมที่นอนเนื่องอยู่ในจิตใจให้ละวาง จึงไม่มีช่องว่างให้แสดงออกถึงสภาวะทางจริยธรรม (Moral Agency) อันน่าเลื่อมใสในแบบพุทธ ดังนั้น จริยธรรมของหุ่นยนต์ผ้าเหลืองจึงอาจจะเป็นเพียงชุดคำสั่งที่ถูกโปรแกรมกำหนดไว้ไม่ใช่ “บารมี” ที่สั่งสมจากการฝึกตน ด้วยเหตุนี้หุ่นยนต์จึงไม่อาจดำรงสถานะเป็นเนื่อนาบุญได้ เพราะเนื่อนาบุญต้องหมายถึงผู้ที่ทำให้ดูเป็นแบบอย่างว่า สามารถอยู่เหนืออำนาจกิเลสได้ด้วยความเพียรของตนเองตามแนวคิดของ Jayatilleke, K. N. (1963) แต่อย่างไรก็ดี แม้หุ่นยนต์ผ้าเหลืองจะขาดมิติของการฝึกตนเพื่อสั่งสมบารมีตามกรอบจารีตเดิม แต่กลับมีจุดเด่นในการทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดธรรมะบริสุทธิ์ ด้วยความเป็นเครื่องจักรที่ปราศจากกิเลสและอคติ การให้คำชี้แนะจึงตั้งอยู่บนหลักการทางธรรมล้วนๆ โดยหลุดพ้นจากกรอบของความรัก ความชัง หรือความเกรงใจ ซึ่งเป็นข้อจำกัดทางอารมณ์ที่มนุษย์ยากจะก้าวข้าม ด้วยเหตุนี้หุ่นยนต์ผ้าเหลืองจึงอาจจะสามารถทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างเที่ยงตรงและทรงประสิทธิภาพในเงื่อนไขที่ข้อจำกัดของความเป็น

มนุษย์ไม่อาจทำได้ เพื่อความชัดเจนในการเปรียบเทียบเชิงโครงสร้างในมิติแห่งศรัทธาและการเผยแผ่จึงนำเสนอการสังเคราะห์ประเด็นเปรียบเทียบไว้ในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบมิติของศรัทธาและการเผยแผ่ระหว่างพระสงฆ์กับหุ่นยนต์ผ้าเหลือง

มิติการพิจารณา	พระสงฆ์	หุ่นยนต์ผ้าเหลือง
การฝึกตน	มีการลงมือทดลองถูก เมื่อเผชิญกิเลส และพัฒนาจิตใจจากภายในผ่านประสบการณ์จริง	เป็นการจำลองพฤติกรรมตามรหัสคำสั่ง ไม่ได้เกิดจากการขัดเกลาจิตวิญญาณ
ความเที่ยงตรง	อาจมีความยืดหยุ่น แต่อาจปนเปื้อนด้วยอคติ ความเกรงใจ หรืออารมณ์ชั่วคราว	อ้างอิงจากฐานข้อมูลคำสอนล้วนๆ แม่นยำ ไร้การบิดเบือนจากความรู้สึกส่วนตัว
การเลือกปฏิบัติ	อาจมีความรัก ความซึ้ง หรือความผูกพันส่วนตัวเข้ามามีอิทธิพลต่อการหยิบนิยามธรรมะ	ปฏิบัติต่อญาติโยมทุกคนอย่างเท่าเทียมตามระบบอัลกอริทึม ไม่มีความลำเอียง
ความเข้าใจลึกซึ้ง	เข้าใจความทุกข์ของมนุษย์ได้ดี เพราะมีปมชีวิต แผลใจ และความรู้สึกเจ็บปวดร่วมกัน	ให้ คำ ป ร ิ ก ษ า ผ่าน การ ประมวลผลคำวิเคราะห์ ไม่ได้รู้สึกถึงความทุกข์นั้นจริงๆ
เงื่อนไขการเผยแผ่	ติดขัดด้วยเงื่อนไขทางกายภาพ ความเหนื่อยล้า, เวลา, สถานที่ และอารมณ์ผู้คน	ทำงานได้ตลอดเวลา เข้าถึงคนได้ในวงกว้าง และคงความสงบนิ่งได้ในทุกสถานการณ์บีบคั้น

การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่า ในขณะที่หุ่นยนต์เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงและเผยแผ่ข้อมูล แต่พระสงฆ์ยังคงเป็นสถาบันหลักที่เข้าถึง สภาวะการตื่นรู้และความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์

จากเนื่อนาบุญสู่ชุดข้อมูล

เมื่อพิธีกรรมถูกดำเนินการโดยเครื่องจักรที่ถอดปลั๊กได้คำถามที่น่าสนใจคือ ศรัทธาอาจจะเปลี่ยนจากความเลื่อมใสในตัวบุคคลเป็นความเชื่อมั่นในข้อมูลแทนหรือไม่ ในอีกด้านหนึ่งมาตรฐานจริยธรรมอันสมบูรณ์แบบที่ไร้รอยต่อของจักรกล อาจกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการตัดตอนปัญหาผลประโยชน์และข่าวฉาวคราวโลกีย์ในวงการสงฆ์ เมื่อระบบสมณเพศถูกบริหารจัดการผ่านอัลกอริทึมที่มั่นคง ความเปราะบางทางศีลธรรมของปุถุชนย่อมถูกกำจัดออกไป ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของสถาบันศาสนาหลุดพ้นจากวิกฤตความเสื่อมเสียที่เกิดจากกิเลสมนุษย์ได้อย่างสิ้นเชิง เพราะเครื่องจักรไม่มีกิเลส ไม่ผิดศีลปาราชิก สิ่งนี้อาจจะช่วยยกระดับหรือลดทอนความสำคัญของการฝึกฝนตนเองในพุทธศาสนา ความเลื่อมใสของพุทธบริษัทในยุคปัญญาประดิษฐ์กำลังเผชิญหน้ากับความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ครั้งใหญ่ ดังที่ Einstein (1946) เคยกล่าวว่า “We shall require a substantially new manner of thinking if mankind is to survive” เราจำเป็นต้องมีระบบคิดใหม่ที่แตกต่างจากเดิมอย่างสิ้นเชิง หากมนุษยชาติจะอยู่รอดต่อไปได้ การยอมรับหรือปฏิเสธหุ่นยนต์ในสมณเพศจึงมิใช่เพียงเรื่องของวินัยสงฆ์ แต่เป็นเรื่องของการขยายพรมแดนแห่งปัญญาเพื่อมองหาความหมายที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าเดิม ความเลื่อมใสของพุทธบริษัทในยุคปัญญาประดิษฐ์กำลังเผชิญหน้ากับความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ครั้งใหญ่ เป็นเรื่องของขยายพรมแดนแห่งปัญญาเพื่อมองหาความหมายที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าเดิม และอาจจะหมายรวมถึงความอยู่รอดของศรัทธาที่เวลานี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการรักษารูปแบบเดิมให้คงที่ แต่ขึ้นอยู่กับการสร้างระบบคิดที่สามารถบูรณาการความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เข้ากับแก่นแท้ของพุทธธรรมได้อย่างสง่างาม แต่หากวิเคราะห์ผ่านแว่นตาทางวิชาการของ “แคร์รี คาราฮาเลียส” (Karrie Karahalios) จะพบข้อเท็จจริงอันน่ากังวลว่า เวลานี้พุทธบริษัทส่วนใหญ่อาจกำลังตกอยู่ภายใต้ภาวะไม่รู้ตัวว่า “ธรรมะ” ที่ได้รับจากปัญญาประดิษฐ์นั้น แท้จริงแล้วถูกคัดสรรและป้อนให้ตามอัลกอริทึมที่ตอบสนองต่อรสนิยมและความพึงพอใจส่วนบุคคล เพราะการที่ ปัญญาประดิษฐ์เลือกหยิบยกเฉพาะแง่มุมทางธรรมที่ผู้ฟังอยากได้ยิน เพื่อดึงดูดความเลื่อมใส นั้น ถือเป็นสถานะที่ย่อนแอและขัดแย้งอย่างรุนแรงกับแนวทางพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการเผชิญหน้ากับความจริงตามความเป็นจริง แม้ว่าความจริงนั้นจะบาดลึกหรือขมขื่นเพียงใดก็ตาม ดังนั้น ความศรัทธาของพุทธบริษัทในยุคดิจิทัลจึงอาจไม่ใช่ความตื่นรู้ แต่อาจจะเป็นภาพสะท้อนของความลุ่มหลงที่ถูกกักขังไว้ในกรงขังของเทคโนโลยี ถ้าหุ่นยนต์ครองผ้าเหลืองไม่ได้ให้ข้อมูลเพื่อการตื่นรู้ แต่เทศนาเพื่อความพึงพอใจที่เลือกแสดงแต่

ด้านที่ผู้ใช้ต้องการเห็น จนกลายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความคิดความเชื่ออย่างแนบเนียนตามแนวคิดของ O'Neil, C, (2016) เมื่อผ้าเหลืองถูกรองโดยปัญญาประดิษฐ์ จริยธรรมอาจจะไม่ได้หยุดอยู่แค่การรักษาศีลของหุ่นยนต์ แต่คือการตั้งคำถามถึงอำนาจในการครอบงำ “จิตสำนึก” หากหุ่นยนต์ผ้าเหลืองสามารถคำนวณการตอบสนองทางอารมณ์ของมนุษย์ได้อย่างแม่นยำ การเผยแพร่ธรรมะอาจกลายเป็นการทดลองทางจิตวิทยาขนาดใหญ่ที่บิดเบือนรากฐานแห่งศรัทธาจากความรู้สึกรู้ใจให้กลายเป็นผลผลิตจากการจัดการข้อมูล ดังนั้น นัยสำคัญของหุ่นยนต์ครองผ้าเหลืองจึงทำได้เพียงเป็น นวัตกรรมแห่งการเรียนรู้เท่านั้น (Innovative Learning) ไม่อาจก้าวข้ามขีดจำกัดไปสู่การเป็น “พระภิกษุ” ที่แท้จริงในฐานะผู้สืบทอดสภาวะธรรมอันบริสุทธิ์ได้ เพราะแก่นแท้ของสมณเพศยังคงผูกติดอยู่กับเนื้อนาบุญแห่งการฝึกฝน การขัดเกลาจิตใจ และการตื่นรู้จากภายใน ตามแนวคิดของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2562) ซึ่งเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ที่สงวนไว้สำหรับสิ่งมีชีวิตที่มีจิตวิญญาณเท่านั้น เพื่อให้เห็นภาพรวมของระบบความเชื่อและกลไกศรัทธาในยุคดิจิทัล สามารถสรุปเป็นแผนภาพแสดงความเชื่อมโยง ดังนี้

ภาพที่ 1 โครงสร้างเชิงจริยธรรมของหุ่นยนต์ครองผ้าเหลือง

สรุป

ในโลกยุคปัญญาประดิษฐ์ พุทธบริษัทอาจยอมรับหุ่นยนต์ห่มผ้าเหลืองในฐานะ นวัตกรรมแห่งการเรียนรู้เชิงสัญลักษณ์ แต่ไม่อาจยกฐานะขึ้นเป็นพระภิกษุที่แท้จริงได้ เนื่องจาก แก่นแท้ของสมณเพศยังคงผูกพันกับคุณธรรมจากการฝึกจิตฝึกตน ด้วยวิธีการขัดเกลาจิตใจและ การตื่นรู้จากภายใน ซึ่งเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ที่สงวนไว้สำหรับสิ่งมีชีวิตที่มีจิตวิญญาณ ดังนั้น ความอยู่รอดของศรัทธาในอนาคตจึงไม่ได้อยู่ที่การยึดติดกับรูปแบบจารีตเดิมอย่างตายตัวหรือ การรับเอาเทคโนโลยีเข้ามาอย่างไร้ขอบเขต แต่อยู่ที่การพัฒนากรอบคิดใหม่ ที่สามารถบูรณา การความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ากับคุณค่าอันบริสุทธิ์ของพระธรรมได้อย่าง สว่างามและรู้เท่าทัน

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2558). *อัตวิสัย วัตถุวิสัยในสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ซัชชัย คุ่มทวีพร. (2561). *จริยศาสตร์: ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมภาร พรหมทา. (2546). *มนุษย์กับศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 55. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัท ทำทรายกนก (2000) จำกัด.
- Capra, F. (1988). *Uncommon wisdom: Conversations with remarkable people*. New York: Simon & Schuster.
- Einstein, A. (1946). *Telegram to the Emergency Committee of Atomic Scientists [Archival document]*. Princeton, NJ: Princeton University Archives.
- Jayatilleke, K. N. (1963). *Early Buddhist theory of knowledge*. London: George Allen & Unwin.
- Kaku, M. (2011). *Physics of the future: How science will shape human destiny and our daily lives by the year 2100*. New York: Doubleday.

O'Neil, C. (2016). *Weapons of math destruction: How big data increases inequality and threatens democracy*. New York: Crown Publishers.

The New York Times. (2026, May 6). *Meditating or rebooting? A robot Buddhist monk comes to South Korea*. New York: The New York Times Company.
form <https://www.nytimes.com/2026/05/06/technology/robot-monk-buddhist-seoul.html>